

ONBEMINDE GELOVIGEN

Interview van Guido Vanheeswijck, auteur van het boek: **Onbeminde gelovigen**, door Hugo Quintiens op zaterdag 5 september 2020

Video 3 ONS TIJDSKLIMAAT IN 3 WOORDEN

Hugo

In de inleiding van dit boek schrijf je, presenteer je je boek als een cultuurfilosofisch essay. Dus je probeert met dit boek een goed beeld te schetsen van de tijdgeest waarin wij leven, het tijds klimaat, het geestes klimaat waarin wij leven. Ik zou daar een drietal kernwoorden uit willen halen, uit je boek natuurlijk. Maar ook kernwoorden die minstens verwant of zelfs ontleend zijn aan de filosoof die voor jou belangrijk is Charles Taylor. En ik zou je willen vragen bij elk kernwoord het toe te lichten.

Het eerste is **zelfbeschikking**. We hebben het daarnet al over gehad of autonomie als iets dat onze cultuur kenmerkt.

Guido

Zelfbeschikking of **autonomie** of **zelfbeschikkingsrecht** dat hoor je elke dag, dus de mens is autonoom en mag zelf beslissen.

En vroeger zei men had je de godsdiensten en die besliste voor de mens.

Welnu, ik denk dat dat een totaal overtrokken tegenstelling is.

Ik ben ook voor autonomie, ik wil zelf ook een aantal dingen beslissen, en we hebben dat ook.

Onze ouders hebben niet beslist met wie we gehuwd zijn of welke studies we moeten doen.

Maar het onderscheid dat Taylor maakt is:

je hebt **formele autonomie** dat betekent dat ik mag beslissen wat ik wil;

maar dan - en dat is weer typisch - stellen we de volgende vraag niet: op basis waarvan beslis je? Je beslist altijd op basis van iets wat je belangrijk vindt of zinvol of wat normen stelt, en dat doet zowel de zogenaamde gelovige als de ongelovige.

Dus je mag zelf kiezen, maar op basis van dingen die je appelleren en die van buitenaf komen.

En voor de gelovigen heeft dat met God te maken.

Maar dat kan voor een ecologist te maken hebben met de aanspraken van de natuur. Dus zelfbeschikking staat helemaal niet in tegenstelling tot wat men dan met een stadhuiswoord 'heteronomie' noemt. Dus autonomie betekent: je stelt zelf de wet maar iedereen beslist vanuit wat hij of zij belangrijk vindt.

Hugo

Dus is het in het denken van de mensen van vandaag niet net dat **lege principe** dat verabsoluteerd wordt.

Guido

Ja, dus dat wordt algemeen in een neoliberale cultuur - in de brede zin van het woord - wordt inderdaad autonomie verabsoluteerd.

En Taylor zegt: **autonomie** is de voorwaarde voor **authenticiteit**, maar is niet hetzelfde.

Authenticiteit dat betekent dat je uit respect voor een aantal zaken beslist: ik ga dit of dat niet doen.

Als ik een voorbeeld mag geven: als je zware keuzes in het leven moet maken, ik zeg nu maar iets: je bent een jonge vrouw die enorm begaafd is en als specialist een mooie loopbaan met kinderen kan uitbouwen. Je bent zelf zwanger en je weet dat je kind zwaar gehandicapt zal zijn. Je hebt twee mogelijkheden: ofwel pleeg je abortus ofwel zeg je 'ik ga het kind opvoeden maar dan moet ik mijn carrière opzeggen en ik kan zoveel betekenen'. Dan moet je zelf de keuze maken, autonoom, en die keuze is altijd gebaseerd op wat je belangrijk vindt. En je vindt maar **authenticiteit** en **vrede met jezelf** als je beantwoordt aan dat waarvan je zegt 'dat geeft mijn leven betekenis'.

Hugo

Het tweede kernwoord, het komt van Charles Taylor: **immanent frame**.

Guido

Ja immanent frame: daar zegt Taylor: kijk men vertrekt altijd vanuit dingen die men voor vanzelfsprekend houdt. Dat komt uit het grote boek van hem *Een seculiere tijd*. En dat boek begint met de vraag: hoe komt het dat in 1520 zal ik zeggen, nu vijfhonderd jaar geleden, de meeste mensen diep religieus waren, maar ook de grote geleerden, de wetenschappers, de filosofen dat ze daarmee worstelden en eigenlijk ervanuit gingen dat vanzelfsprekend was dat we deel uitmaakten van een schepping die door een Schepper gecreëerd was?

En hoe komt het dat dat vandaag zo ontzettend moeilijk is?

En dus hij zegt vroeger had je een soort van openheid op het **transcendente**, terwijl we nu eigenlijk ervan uitgaan:

Wat is het leven?

Iedereen zegt, je leeft maar een keer: je wordt geboren, je leeft en je gaat dood.

Ik gebruik altijd het vers van Jacques Bloem, de dichter, "het is tussen twee stilten even luid geweest". Voor we geboren waren, was er niks, daarna is er ook niks.

En dat nemen wij als vanzelfsprekend aan. En als we dat als vanzelfsprekend aanvoelen, en onze jongeren zijn daar in opgegroeid, dan kom je voor de uitdaging: hoe ga je toch spreken over een dimensie van het geloof die te maken heeft met iets, het **transcendente** dat dat **immanente** doorbreekt? En dat is vandaag de moeilijkheid.

Hugo

Derde trefwoord: **Othello**

Guido

Ja, ook dat ontleen ik aan Taylor. Ik ontleen alles aan anderen, zo werkt het in het leven. Het Othello-syndroom dat verwijst natuurlijk naar de tragedie van Shakespeare waarin Othello die een Moor is en verliefd is op het mooiste meisje Desdemona. En hij krijgt dat meisje terwijl hij toch maar een marginale migrant is. En eigenlijk kan dat bijna niet dat het mooiste meisje die iedereen wil, hem wil en hij is helemaal niet zo speciaal. Hij heeft aan een vriend Jago die heel intelligent is en die hem zegt: 'Zeg Othello, ja je moet toch eens naar haar kijken, hoe ze lacht naar de andere jongens en flirt en je gaat die nooit houden'. En Othello wordt zo wantrouwig, omdat hij denkt: 'dat is bijna onmogelijk dat dat knapste meisje mij gekozen heeft', dat het uiteindelijk leidt tot het tragisch einde.

En Taylor zegt: dat is het probleem met die immanent frame, omdat de kern van het christendom is '*Deus est caritas*'- 'God is liefde' die ons draagt zelfs tot over de grenzen van de dood heen. En wij lijden allemaal aan het Othello-syndroom: 'dat kan niet waar zijn'. En de kern van het christendom is eigenlijk je gevoelig maken voor 'het kan wel waar zijn, het is waar'.

Hugo

En de moeilijkheid van onze cultuur is nu net om te aanvaarden dat er iemand is die ons onvoorwaardelijk lief heeft.

Guido

Ja, inderdaad dat is de kern van het christendom en dat, je zou kunnen zeggen in de gesecculariseerde cultuur hebben we heel veel van het christendom ook overgenomen: mensenrechten en zo, maar daar zit het cruciale punt; dat kunnen we moeilijk geloven en toch is dat ook een kernpunt van dat christendom.